

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1009 sahifa.

2025-yil, 20-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhaxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB BARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSİYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH"	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQUARISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI.....	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umiddbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURSLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHİYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXAСТИK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhammadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	
TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AYRIM MASALALARI	943
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
TA'LIM KLASSTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODEL ASOSIDA TAHLIL.....	947
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
EKOLOGIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI.....	954
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	960
Sirojiddinov Kamoliddin	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	967
Seytimbetov Kabul Serimbetovich	
AGROTADBIRKORLIK FAOLIYATINING ASOSIY FUNKSIYALARI VA RIVOJLANISH QONUNIYATLARI.....	971
Nasriddinov Xusanbek Sadriddin o'g'li	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI	976
Abdusattorov Abdusamat Sobirovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA MENEJMENT QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI	981
Karieva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA O'QUV DASTURLARINING KAPITAL ZICHLIGI	989
Dusanov Salim Mamarasulovich	

QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNING O'RNINI VA AHAMIYATI	995
Temirov Azizbek Voit o'g'li	
STRATEGIK REJALASHTIRISH ORQALI KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	1002
G.Ya. Muxibova, O.U. Sharifxodjayeva, O. To'rabekova	

STRATEGIK REJALASHTIRISH ORQALI KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH

G.Ya. Muxibova

TAQU, "Iqtisodiyot va ko'chmas mulk" kafedrası dotsenti

O.U. Sharifxodjayeva

TAQU, "Iqtisodiyot va ko'chmas mulk" kafedrası assistenti

O. To'rabekova

TAQU, "Iqtisodiyot va ko'chmas mulk" kafedrası magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolada kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyatining samaradorligini oshirishda strategik rejalashtirishning ahamiyati hamda iqtisodiy ko'rsatkichlarni baholash metodlari tahlil qilinadi. Kichik korxonalar rentabelligi, aktivlar va kapital rentabelligi, shuningdek, sotuv samaradorligi kabi moliyaviy ko'rsatkichlar asosida korxona faoliyatining barqarorligi aniqlanadi. Maqolada, shuningdek, kichik biznes subyektlarining moliyaviy tahlil tizimini takomillashtirish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va strategik boshqaruvni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar kichik biznesni barqaror rivojlantirish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash hamda raqobatbardoshlikni kuchaytirish uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, samaradorlik, rentabellik, strategik rejalashtirish, moliyaviy tahlil, kapital.

Abstract. This article examines the importance of strategic planning in improving the efficiency of small business and entrepreneurship activities and analyzes methods for evaluating economic performance indicators. Based on profitability ratios, sales efficiency, and asset returns, the paper determines the stability of small business operations. The study also provides scientific and practical recommendations for improving financial analysis systems, promoting innovation, and developing strategic management. The findings are practically significant for ensuring sustainable development of small enterprises and enhancing their competitiveness in the market.

Key words: small business, efficiency, profitability, strategic planning, financial analysis, capital.

Аннотация. В статье рассматривается значение стратегического планирования в повышении эффективности деятельности субъектов малого бизнеса и предпринимательства, а также анализируются методы оценки экономических показателей. На основе коэффициентов рентабельности, эффективности продаж и доходности активов определяется устойчивость функционирования малых предприятий. В работе предложены научно-практические рекомендации по совершенствованию системы финансового анализа, стимулированию инновационной активности и развитию стратегического управления. Полученные результаты имеют практическое значение для обеспечения устойчивого развития малого бизнеса и повышения его конкурентоспособности.

Ключевые слова: малый бизнес, эффективность, рентабельность, стратегическое планирование, финансовый анализ, капитал.

KIRISH

Hozirgi kunda iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining o'rni beqiyosdir. Bozor iqtisodiyoti sharoitida ularning samarali faoliyat yuritishi mamlakat iqtisodiy o'sishining muhim omili, bandlikni ta'minlash hamda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashning asosiy garovi hisoblanadi. Shu bois kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini strategik rejalashtirish hamda ularning samaradorligini oshirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning

taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son'li Farmoni hamda 2020-yil 5-oktabrdagi "“Raqamli O'zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF–6079-son'li Farmoni da o'z ifodasini topgan. Ushbu hujjatlar mamlakatda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va raqamli iqtisodiyot asosida boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan vazifalarni ilgari surgan.

Jahonda ro'y berayotgan iqtisodiy tebranishlar sharoitida kichik biznes ko'plab, xususan rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotining asosiy tayanchi sifatida qaralmoqda. Kichik va o'rta biznes dunyo hamjamiyatidagi korxonalar sonining katta qismini tashkil etib, yangi ish o'rinlari yaratish hamda global taraqqiyotga sezilarli hissa qo'shmoqda. Xalqaro statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo miqyosidagi jami korxonalarning qariyb 90 foizi va bandlarning 50 foizi kichik va o'rta biznes hissasiga to'g'ri keladi. Agar norasmiy faoliyat yuritayotgan subyektlar ham inobatga olinsa, ushbu ko'rsatkich yanada yuqoriroq bo'ladi. Jahon banki prognozlariga ko'ra, 2030-yilga borib global mehnat bozorida 600 million yangi ish o'rni zarurati vujudga keladi. Bu esa o'z navbatida kichik va o'rta biznesni rivojlantirishni barcha mamlakatlar uchun ustuvor vazifaga aylantirmoqda.

Samaradorlik har qanday iqtisodiy faoliyatning asosiy mezonini hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda va metodik tavsiyalarda samaradorlikni baholashning turli usullari keltirilgan bo'lsa-da, amaliyotda bu yondashuvlar har doim kutilgan natijani bermaydi. Ayniqsa, kichik biznes subyektlari uchun samaradorlikni aniqlashda yangi ko'rsatkichlar — qo'shilgan qiymat, innovatsion faoliyat, resurslardan foydalanish darajasi va klasterlash kabi omillarni hisobga olish zarurati ortib bormoqda.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar foyda olayotgan bo'lishi mumkin, ammo bu ularning doimo samarali faoliyat yuritayotganini anglatmaydi. Samaradorlikka ichki boshqaruv omillari, tashqi iqtisodiy muhit, raqobatbardoshlik darajasi va resurslardan foydalanish sifati bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois kichik biznes subyektlari faoliyatida strategik rejalashtirish tizimini joriy etish ularning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash hamda iqtisodiy samaradorligini oshirishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Samaradorlikni baholashda to'g'ri tanlangan ko'rsatkichlar tizimi muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik korxonalar uchun bu jarayon me'yoriy va amaliy jihatdan murakkab kechadi, chunki mavjud metodikalar asosan yirik ishlab chiqarish subyektlariga mo'ljallangan. Shu sababli kichik biznes subyektlarining o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va rivojlanish bosqichlarini inobatga olgan holda samaradorlikni baholash uslubiyatini takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa sifatida qaraladi.

Shu nuqtayi nazardan, strategik rejalashtirish mexanizmlari asosida kichik biznes va tadbirkorlik faoliyati samaradorligini oshirish masalalarini chuqur o'rganish, mavjud yondashuvlarni tahlil qilish hamda yangi baholash indikatorlarini ishlab chiqish ushbu tadqiqotning zarurati va dolzarbligini belgilab beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyati samaradorligini baholash masalalari bo'yicha iqtisodiy adabiyotlarda turli mualliflar tomonidan ko'plab yondashuvlar ilgari surilgan. Jumladan, A. F. Ionov va N. N. Semenovalar samaradorlik dinamikasini tavsiflash uchun ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqqan bo'lib, ular korxona faoliyatida resurslardan foydalanish samaradorligini aniqlashda material sig'imi, mehnat sig'imi va amortizatsiya sig'imi kabi ko'rsatkichlarni asosiy o'lchov sifatida taklif etgan. Ularning fikricha, ushbu ko'rsatkichlar korxona faoliyatining iqtisodiy samarasini to'liq ifodalaydi va foyda hamda rentabellik darajasini aniqlash uchun zarur nisbatlarni shakllantiradi. Xususan, material sig'imi — mahsulot birligiga to'g'ri keluvchi xomashyo sarfi, mehnat sig'imi — ishlab chiqarilgan mahsulot hajmiga nisbatan sarflangan ish vaqti, amortizatsiya sig'imi esa — asosiy vositalar qiymatini ularning ishlab chiqarishdagi aylanishiga nisbatan o'lchaydi.

I. A. Yasovskaya o'z tadqiqotlarida kichik korxona samaradorligini aniqlashda rentabellik ko'rsatkichlari tizimidan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Uning yondashuvida korxonaning iqtisodiy rentabellik koeffitsiyenti sof foydaning umumiy aktivlar qiymatiga nisbati bilan, moliyaviy rentabellik koeffitsiyenti esa sof foydaning o'z kapitaliga nisbati bilan ifodalanadi. Shuningdek, muallif soliq to'langanidan keyingi foyda va tushum o'rtaidagi nisbatni ham kichik biznes faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim ko'rsatkichlardan biri sifatida keltiradi. Yasovskayaning fikricha, ushbu ko'rsatkichlar tizimi korxonaning moliyaviy barqarorligi, resurslardan foydalanish samaradorligi va foydalilik darajasini kompleks baholash imkonini beradi.

S. G. Meshcheryakov esa kichik biznes faoliyatining samaradorligini yanada kengroq iqtisodiy kontseptsiya doirasida ko'rib chiqadi. U iqtisodiy samarani "avanslashgan harakatlar" (resurslar) bilan "joriy natijalar" (foyda yoki mahsulot hajmi) o'rtaidagi nisbat sifatida talqin etadi. Muallif mehnat va material xarajatlarini umumiy xarajatlar tarkibida tahlil qilib, ulardan olingan iqtisodiy samarani o'lchashni taklif etadi. Bu yondashuv korxona ichki resurslarining rentabelligini aniqlashda amaliy ahamiyat kasb etadi.

1 <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>

2 <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>

Shuningdek, E. Xelferinning fikricha, kichik biznes faoliyati samaradorligini baholashda moliyaviy natijalar asosiy mezon hisoblanadi. U korxonaning iqtisodiy holatini baholashda sof foyda, likvidlik, to'lov qobiliyati, rentabellik va aylanma kapital rentabelligi kabi moliyaviy ko'rsatkichlarni birgalikda tahlil qilish zarurligini ta'kidlaydi. Xelferinning yondashuvida baholash obyektlari sifatida faqat korxonaning o'zi emas, balki menejer, mulkdor va kreditorlarning manfaatlari ham inobatga olinadi. Bu yondashuv kichik biznes samaradorligini kompleks tarzda aniqlashga, ya'ni iqtisodiy, moliyaviy va boshqaruv jihatlarining o'zaro bog'liqligini ochib berishga xizmat qiladi.

Mazkur olimlarning ilmiy yondashuvlari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini baholashda yagona yondashuv mavjud emas. Har bir muallif o'z metodikasida iqtisodiy natijani o'lchash uchun turli nisbatlar, ko'rsatkichlar va omillarni inobatga olgan. Shu bois mavjud nazariy qarashlarni tahlil qilish, ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash hamda amaliy jihatdan qulay bo'lgan kompleks uslubiyatni ishlab chiqish bugungi kunda ilmiy-amaliy dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada kichik biznes va sanoat ishlab chiqarish samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish uchun bir qator ilmiy metodlar va tadqiqot yondashuvlari qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, solishtirish, analitik tahlil, shuningdek statistik va kontent tahlil metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligini baholash jarayoni, avvalo, baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini to'g'ri tanlashga bog'liqdir. Baholashda turli ko'rsatkichlar tizimidan foydalaniladi, ularning har biri o'zining iqtisodiy mazmuni, tuzilishi va hisoblash uslubi bilan farqlanadi. Ayniqsa, rentabellik ko'rsatkichi kichik biznes samaradorligini aniqlashda eng muhim mezonlardan biri bo'lib, u korxonaning moliyaviy natijalarini, foyda darajasini hamda resurslardan foydalanish samaradorligini ifodalaydi.

Korxona mulkdori nuqtayi nazaridan samaradorlikni baholashda asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligi asosiy mezon hisoblanadi. Kreditorlar uchun esa baholashda asosiy e'tibor korxonaning barqaror ishlash qobiliyatiga qaratiladi. Kichik korxona faoliyati samaradorligini kompleks baholashda quyidagi to'rtta strategik yo'nalishni e'tiborga olish maqsadga muvofiqdir:

1. Kadrlar salohiyati. Korxona istiqboli, avvalo, uning xodimlarining bilim darajasi va malakasiga bog'liq. Yuksak malakali xodimlar mavjudligi korxonaning raqobatbardoshligini, innovatsion qarorlar qabul qilish salohiyatini va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Shu sababli zamonaviy texnologiyalar sharoitida xodimlarning bilimini doimiy oshirib borish strategik vazifa sifatida qaraladi.

2. Ichki biznes jarayonlari. Samaradorlikni oshirishda ichki boshqaruv tizimi, kommunikativ aloqalar, personalni boshqarish va tashkiliy madaniyat muhim ahamiyat kasb etadi. Ichki jarayonlarni takomillashtirish menejerlarga samarali qarorlar qabul qilish, resurslardan oqilona foydalanish hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi.

3. Mijozlar bilan ishlash. Bu samaradorlikka bevosita ta'sir etuvchi omillardan biridir. Mijozlar ehtiyojlarini qondirish darajasi, mahsulot va xizmat sifati, bozor imidji kabi jihatlar kichik biznesning raqobatbardoshligini belgilaydi. Agar mahsulot sifati past bo'lsa yoki xizmat ko'rsatish darajasi yetarli bo'lmasa, mijozlar raqobatchilarga o'tib ketishi mumkin.

4. Moliyaviy ko'rsatkichlar. An'anaviy moliyaviy ko'rsatkichlar — daromad, foyda, rentabellik va pul oqimlari — hisobga olinadi. Bu ko'rsatkichlar kichik korxonaning moliyaviy barqarorligi va rentabellik darajasini aniqlashda muhim o'rin tutadi.

Kichik biznes faoliyatini baholashda, odatda, ikki yondashuv qo'llaniladi: salohiyatli (potensial) yondashuv va xarajatli yondashuv.

Salohiyatli yondashuv korxonaning kelajakdagi imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, u orqali investitsiyalarni jalb etish imkoniyatlari, ularning samaradorligi va resurslardan foydalanish istiqbollari baholanadi.

Xarajatli yondashuv esa korxonaning mavjud faoliyatini baholashda qo'llaniladi. U resurslardan foydalanish samaradorligini xarajatlar bilan taqqoslab o'rganadi hamda iqtisodiy natijalarning real holatini aks ettiradi. Bunday yondashuv yordamida energiya sig'imi, mehnat sig'imi, material sig'imi, fond sig'imi kabi miqdoriy ko'rsatkichlar orqali samaradorlik tendensiyalari aniqlanadi. Biroq bu yondashuv faqat miqdoriy baholashni ifodalaydi va sifat omillarini to'liq aks ettira olmaydi. Shu sababli iqtisodiy tahlilda iqtisodiy yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Iqtisodiy yondashuv nafaqat miqdoriy, balki sifat ko'rsatkichlarini ham tahlil qilish imkonini beradi. U foyda va rentabellik ko'rsatkichlari tizimini o'z ichiga oladi: sof foyda, umumiy kapital rentabelligi, o'z kapitali rentabelligi,

Masalan, yalpi foyda (YF) quyidagi ifoda orqali aniqlanadi:

$$YF = S_s / T_s$$

bu yerda:

S_s – sof sotish hajmi, T_s – sotilgan mahsulot tannarxi.

Agar ko'rsatkichning qiymati 1 dan katta bo'lsa, korxona foydali ishlayotgani, 1 dan kichik bo'lsa, zarar bilan faoliyat yuritayotganini bildiradi.

Taklif etilgan yondashuv orqali samaradorlikning integral baholash tizimi shakllantiriladi. Bu tizim kichik biznes subyektlari faoliyatini nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar asosida, balki sifatli tahliliy ko'rsatkichlar orqali ham baholash imkonini beradi. Natijada korxonalar boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslangan tarzda qabul qilish, resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash imkoniga ega bo'ladi.

Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligini baholash, eng avvalo, baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini to'g'ri tanlash bilan bevosita bog'liqdir. Chunki har bir ko'rsatkich o'zining iqtisodiy mohiyatiga, qo'llanilish sharoitiga va diskontlash darajasiga ko'ra farqlanadi. Shu nuqtayi nazardan, korxona faoliyati samaradorligini aniqlashda rentabellik ko'rsatkichlari alohida ahamiyat kasb etadi.

Rentabellikni baholashda yalpi foyda koeffitsiyenti quyidagi formula asosida aniqlanadi:

$$K_{yf} = S_s - T_s / S_s$$

bu yerda: K_{yf} – yalpi foyda koeffitsiyenti,

Sotilgan mahsulot rentabelligi esa quyidagi ko'rsatkichlar asosida baholanadi:

Sotish foydaliligi koeffitsiyenti;

Sotish rentabelligi koeffitsiyenti.

Sotish foydaliligi koeffitsiyenti kichik biznes korxonalari faoliyatining rentabellik darajasini ifodalaydi va u sof foydaning sof sotuv hajmiga nisbati orqali aniqlanadi. Bu ko'rsatkich quyidagicha ifodalanadi:

$$R_c = F / S_c$$

Bu yerda: F – foyda (yalpi, sof yoki operatsion), S_c – sof sotuv hajmi.

Shunga muvofiq, foydalilikni aniqlashda quyidagi nisbatlar qo'llaniladi:

$$A) R_s = Y_{aF} / S_s$$

$$B) R_s = S_f / S_s$$

$$C) R_s = O_f / S_s$$

Bu ko'rsatkichlar har bir sotishdagi foydaning ulushini belgilaydi. Narxlarning o'zgarishi dinamikasi hisobga olinmasa, koeffitsiyentdagi o'zgarishlar baholashda xatoliklarga olib kelishi mumkin. Shu bois, baholashda inflyatsiya va tannarx o'zgarishlarini inobatga olish zarur.

Sotuv rentabelligi koeffitsiyenti quyidagicha hisoblanadi:

$$K_{sr} = S_{mt} / S_s$$

bu yerda: K_{sr} – sotuv rentabelligi koeffitsiyenti, S_{mt} – sotilgan mahsulot tannarxi, S_s – sof sotuv hajmi.

Ushbu koeffitsiyent ishlab chiqarish xarajatlarning sotuv hajmiga nisbatan qay darajada qoplanishini aniqlashga xizmat qiladi. Ko'rsatkichning ortishi tannarxning pasayishi va sotuv rentabelligining oshishini anglatadi.

Kichik biznes subyektlari uchun muhim ko'rsatkichlardan yana biri aktivlar rentabelligi bo'lib, u quyidagi formula yordamida aniqlanadi:

$$K_{ar} = S_f / A$$

bu yerda: K_{ar} – aktivlar rentabelligi koeffitsiyenti, S_f – sof foyda, A – jami aktivlar.

Amaliyotda ushbu ko'rsatkich korxona raqobatbardoshligini baholashda ishlatiladi va odatda 5–10 foiz oralig'ida bo'lishi maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, asosiy real kapital rentabelligi quyidagi formula orqali aniqlanadi:

$$K_{rk} = S_f / K_a$$

bu yerda: K_a – asosiy kapital.

Mazkur ko'rsatkich korxonadagi aylanuvchi va noaylanuvchi aktivlardan foydalanish samaradorligini baholaydi.

Kichik biznes subyektlarida shaxsiy kapital rentabelligi ham muhim ahamiyat kasb etadi. U quyidagi formula orqali aniqlanadi:

$$K_{shk} = S_f / K_{sh}$$

bu yerda: K_{shk} – shaxsiy kapital rentabelligi, K_{sh} – shaxsiy kapital.

Bu ko'rsatkich tadbirkor tomonidan kiritilgan mablag'lardan qancha foyda olinayotganini ko'rsatadi. Shaxsiy kapitaldan samarali foydalanish korxona aktivlari o'sishiga va moliyaviy barqarorlikka olib keladi.

Shuningdek, kichik biznesda investitsiya rentabelligi koeffitsiyenti (K_{ri}) ham muhim hisoblanadi:

$$K_{ri} = (F_s + T_f) / K_{sh}$$

bu yerda: F_s – soliqqa tortiladigan fond, T_f – to'langan fondlar, K_{sh} – shaxsiy kapital.

Mazkur koeffitsiyent kiritilgan investitsiyalarning umumiy samaradorligini aniqlaydi, ya'ni har bir sarmoya birligidan olinadigan daromad miqdorini ifodalaydi. Bundan tashqari, kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyatini baholashda aksiyadorlik daromadi rentabelligi, dividend to'lov koeffitsiyenti, joriy likvidlik koeffitsiyenti, aktivlar aylanishi koeffitsiyenti hamda mulkchilik koeffitsiyenti kabi qo'shimcha ko'rsatkichlardan ham foydalanish mumkin.

Umuman olganda, kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari samaradorligini baholash kompleks yondashuvni talab etadi. Taklif etilgan metodika mavjud uslubiyatlarni to'ldiradi, hisob-kitoblarning soddaligi tufayli amaliyotda qo'llash qulay bo'lib, natijalarining realizmini ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligini oshirish, avvalo, ularning iqtisodiy ko'rsatkichlarini to'g'ri tanlash, tahlil qilish va strategik boshqaruv tizimiga integratsiya qilish bilan bevosita bog'liqdir. Samaradorlikni baholashda asosiy mezonlardan biri sifatida rentabellik ko'rsatkichlarining tizimli tahlili alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, kichik biznes faoliyatining real holatini to'liq aks ettirish uchun ko'rsatkichlarni diskontlash, korreksiya va matematik modellash usullaridan foydalanish zarur.

Amaliyotda kichik korxonalar samaradorligini aniqlashda sof foyda, mahsulot, sotish va aktivlar rentabelligi kabi ko'rsatkichlar o'zaro bog'liq holda ishlaydi. Shu sababli samaradorlikni baholashda yagona integrallashgan ko'rsatkichni ishlab chiqish iqtisodiy tahlilning aniqligini oshiradi. Bundan tashqari, kichik biznes subyektlarining barqaror rivojlanishini ta'minlashda strategik rejalashtirish mexanizmlarini joriy etish muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuv orqali korxonalar o'z faoliyatini uzoq muddatli maqsadlar asosida yo'naltirib, iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Kichik biznes samaradorligini oshirish bo'yicha quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Kichik biznes samaradorligini baholash mezonlarini tizimlashtirish. Samaradorlikni aniqlashda moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda innovatsion faollik, mehnat unumdorligi, ijtimoiy samaradorlik va raqobatbardoshlik darajasini o'lchaydigan ko'rsatkichlarni ham baholash tizimiga kiritish tavsiya etiladi.

Rentabellik tizimini takomillashtirish. Kichik korxonalar faoliyatiga mos ravishda rentabellik ko'rsatkichlarining tuzatilgan (korreksiyalangan) shaklini ishlab chiqish hamda tahlilda diskontlash elementlaridan foydalanish lozim.

Strategik rejalashtirish mexanizmlarini keng joriy etish. Korxonalar strategik rejalashtirish tizimini ishlab chiqarish, marketing va moliyaviy boshqaruv jarayonlariga uzviy bog'lab, barqaror rivojlanish yo'nalishlarini shakllantirishlari zarur.

Moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash. Kichik biznes subyektlarining risklarini kamaytirish va samaradorlikni oshirish uchun davlat tomonidan soliq yengilliklari, kredit kafolatlari hamda soddalashtirilgan hisobot tizimlarini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Axborot-analitik tizim yaratish. Kichik biznes faoliyatini monitoring qilish va strategik qarorlarni ilmiy asoslash uchun yagona axborot tizimini shakllantirish zarur.

Ilmiy-amaliy hamkorlikni rivojlantirish. Oliy ta'lim muassasalari, tadqiqot markazlari va kichik biznes subyektlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish orqali samaradorlikni baholashning zamonaviy metodlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF–6079-sonli Farmoni.
3. Muradova N. Q. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslarini takomillashtirish. Iqtisod fanlari doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2016.
4. Abduvaliev Z. M. Corporate social responsibility is an important factor in the sustainable development of modern companies. The American Journal of Management and Economics Innovations, 3(04), 42–53.
5. Abduvaliev Z., Maxsudov B. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat zamonaviy kompaniyalar barqaror rivojlanishining muhim omilidir. Jamiyat va boshqaruv, №3, 140–147-betlar. – 2021-yil 20-noyabr.
6. Abduvaliev Z. M., Maxsudov B. Y. Theoretical Foundations of the Formation of Corporate Reporting. Academic Journal of Digital Economics and Stability. ISSN 2697-2212. Online: <https://academicjournal.io>
7. Полушкин Н. А. Государственное регулирование развития сельских территорий. Дисс. канд. экон. наук. – Саранск, 2017. – 224 с.
8. Bartik A., Bertrand M., Cullen Z. B., Glaeser E. L., Luca M., Stanton C. The Impact of COVID-19 on Small Business Outcomes and Expectations. Proceedings of the National Academy of Sciences, 117(30). – July 28, 2020.

9. Karimov I. Qurilish korxonalarida investisiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot, 2025, T.3, №4.
10. World Bank SME Finance Portal. <https://www.worldbank.org/en/topic/smefinance>
11. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti. www.stat.uz
12. Normativ-huquqiy hujjatlar ma'lumotlari milliy bazasi. www.lex.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
